

Högskolan i Gävle

Bedömaregruppens utlåtanden om kvalitet gällande Ekonomprogrammet

Jari Ristiniemi
Karl Hillman
Mårten Eriksson

2022-08-30

1 Inledning

Denna rapport är produkten av en kvalitetsgranskning av utbildning och forskning vid Avdelningen för företagsekonomi vid Högskolan i Gävle. Följande utbildningar har granskats:

1. Ekonomprogrammet
2. Magisterprogrammet i företagsekonomi med inriktning affärsutveckling
3. Magisterprogrammet i företagsekonomi med inriktning redovisning

Dessutom har forskningen i gruppen granskats. Den här rapporten koncentrerar sig på kvalitetsgranskningen av ekonomprogrammet.

Bedömggruppen har bestått av tre ordinarie ledamöter (Karl Hillman, Mårten Eriksson och Jari Ristiniemi) och en extern granskare som främst läst examensarbeten (Nina Kivinen). Underlaget för bedömggruppens arbete har varit de självvärderingsrapporter som den interna arbetsgruppen har tagit fram, samt de fyra dialogmöten som hållits.

Bedömggruppen har även använt material från den externa granskaren av examensarbeten. Vid behov har publicerade dokument som utbildningsplaner och kursplaner använts som underlag. Arbetet har utförts under vårterminen och avslutades under sommaren 2022. Arbetet är utfört i enlighet med högskolan i Gävles "Rutin för kvalitetsutveckling genom kollegial granskning" (HIG-STYR 2019/149).

Bedömggruppens uppgift har varit 1) bedömning av kvalitet i utbildningsprogram i tre program, 2) bedömning av kvalitet i forskning och 3) förslag på åtgärder för kvalitetsutveckling. Kvaliteten i högskolans definition har fyra delaspekter: innehållslig kvalitet, att programmet genererar ny kunskap både i utbildning och i forskning; resultat kvalitet, att programmet uppnår önskade resultat; marknadskvalitet, att utbildningen är efterfrågad; system kvalitet att utbildningen ständigt utvecklas, effektivt och rättssäkert. Det har förutsatts att bedömggruppen arbetar i relation till strävansmål med samlad kunskap, argument och omdöme. Strävansmål anger inriktningen på verksamhetsutveckling, på sätt och vis uttrycker de, som bedömggruppen ser det, en helhetssyn i detta fall på ekonomprogrammet vid Högskolan i Gävle. Bedömggruppen baserar sitt utlåtande på det skriftliga underlaget och på diskussioner under dialogmöten. Vi lyfter även upp de förbättringsförslag som arbetsgruppen har lämnat, som enligt vår uppfattning är värdefulla och som om de genomfördes skulle få kvalitetshöjande effekter för ekonomprogrammet.

2 Kvalitetsaspekt måluppfyllelse

Temat för första dialogmötet var måluppfyllelse där förutsättningar, process och resultat för de tre programmen diskuterades. Arbetsgruppen hade fått följande riktlinjer inför mötet: att redovisa hur studenter uppnår examensmål; hur genomströmningen ser ut; visa på den konstruktiva länkningen mellan utbildningsplan, examensmål, lärandemål, undervisning, betygskriterier, examination och progression. En övergripande observation är att det inte finns en enhetlig syn inom ämnet på hur kursplanerna utformas. Det förekommer kursplaner med moment på 0 hp och kursplaner med endast UG-moment, men där kursbetyget ska vara A-F. En konstruktion som förekommer är kursplaner med ett enda moment kallat Sammanvägd examination 7,5 hp. Dessa exempel visar att examinationen inte alltid är rättssäker. Andra allmänna synpunkter är att det är svårt att avgöra graden av konstruktiv länkning, då progressionen är osynlig i kursplanerna.

Ekonomprogrammet är ett allmänt hållet program med fyra spår. Programmet har därmed en bred bas och avdelningen har tillräcklig lärarkompetens för att ge programmet, dock finns oklarheter och brister i sammanhållningen av lärargruppen. Även den externa granskaren påpekade detta när hon frågade hur ledaren för programmet styr sina medarbetare så att de ska arbeta mot gemensamma mål. Det verkar som lärargruppsmöten och lärargrupsarbeten pågår inom "spåren" eller i delämnena. samverkan i lärarkollegiet verkar kunna förbättras, vilken även arbetsgruppen instämde i vid dialogmöte.

Enligt arbetsgruppen finns progression inom programmet, men för utomstående betraktare är det svårt att avgöra vad progressionen består av eftersom den inte uttrycks i lärandemålen. Kursplanerna är allmänt hållna. Vad som ingår i en kurs blir därmed oklart, liksom vad som kommer att examineras. Det leder till rättsosäkerhet. Arbetsgruppen menar att programmet behöver en "hantverksstrimma" där praktiska färdigheter tränas för att förbättra studenters metodkompetens. Det uttrycktes också behov av förändring vad gäller vetenskaplig metod och metodintroduktion. Ett problem som lyfts är att lärarna har olika syn på metod. Vad gäller ämnesdjup så uttryckte den externa granskaren att frågeställningarna i granskade uppsatser, som kan ses som ett mått på den nuvarande kvaliteten i programmet, är relevanta och signalerar att studenterna har god kunskap om ämnesområdet.

Progressionen hänger ihop med det vetenskapliga förhållningssättet, där granskaren såg brister. Det handlar främst om brist på kritiskt tänkande, samt att vissa anmälda och använda metoder i uppsatserna inte är tillämpliga för det utforskade fältet.

Bedömaregruppen uttryckte att programmet verkar vara ett allmänt ekonomprogram utan särskild profilering. Arbetsgruppen är medveten om detta, samtidigt som det sades att profileringen är svår med tanke på de fyra delämnena. Bedömaregruppens uppfattning är att den skrivna mallen och underlaget har vissa brister som försvårar bedömningen. Det är svårt att bedöma den konstruktiva länkningen mellan ekonomprogrammets utbildningsplan, kursplaner, undervisning och examination. Betygskriterier redovisades inte och diskuterades inte heller. Progression inom programmet kan inte verifieras med hjälp av underlag och dialogmöte. Det verkar saknas koppling mellan lärandemål och examination. Exempelvis ser vi i det inlämnade materialet inte kopplingen till ett av kandidatexamens mål inom Värdering och förhållningssätt: att studenten skall "visa förmåga att inom huvudområdet för

utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhällliga och etiska aspekter”.

Ekonomprogrammets kurser har gamla kursplaner, lärargruppen är medveten om detta, det verkar finnas en administrativ kultur som motverkar en konstruktiv förändringsprocess. Lärandemålen byggs i stor utsträckning på passiva verb där det förutsätts att studenten ska kunna lära sig befintlig informativ kunskap. En färdighet som i och för sig är önskvärd för arbetsgivaren, men som knappast utökar studentens eget kunskapsökande. På axeln informativ kunskapsförmedling — analys — skapandet av ny kunskap verkar programmet ligga inom området informativ kunskap och analys. Även den externa granskaren uttryckte att nya och innovativa metoder inte används i uppsatserna, utan att uppsatserna följer en “traditionell” struktur och form som motverkar skapandet av ny kunskap.

Söktrycket till programmet är god. Däremot tar mindre än hälften examen vid HiG. Arbetsgruppen håller inte detta för anmärkningsvärt utan hänvisar till att andra program vid HiG som genomgått kollegial granskning ligger på motsvarande nivåer och att det kan förbättras med hjälp av information och påminnelser. Bedömargruppen anser dock att examensfrekvensen är för låg och att åtgärder för att höja den bör vidtas. En sak som kan utläsas från arbetsgruppens rapport är att antalet studenter är hög. Ett stort antal studenter behöver inte i sig vara negativt för programmets kvalitet, men bedömargruppens fundering var hur undervisningen anpassas för att ge ett stort antal studenter god undervisning.

Bedömargruppen uppfattar det som att det finns goda förutsättningar för ett väl fungerande ekonomiprogram. Bedömningen är att det finns en god ämnesmässig och vetenskaplig kompetens i lärarlaget. Uppfattningen är också att det finns en engagerad personal och ett starkt driv för att genomföra ett väl fungerande program. Självvärderingen avspeglar en god förmåga att reflektera över styrkor och svagheter gällande programmet och en vilja att koppla dessa till kvalitetsdrivande utvecklingsarbete. I arbetsgruppens självvärdering finns till exempel ett förslag om att arbeta med en översyn av hela programmet för att uppnå bättre progression, tydligare uppfyllelse av examensmål och få tydligare länkning mellan lärandemål och examinationsformer. Bedömargruppen har på så vis gott förtroende för lärarlagets förmåga att själva driva utvecklingen.

Måloppfyllelsen i utbildningsprogrammet är: Bristande

Bedömargruppens uppfattning är att programmets nuvarande utformning leder till svårigheter med att garantera tillräcklig progression inom programmet och gör att vissa lärandemål blir svåra att säkra.

Åtgärdsförslag:

- Diskutera hur programmet kan profileras ytterligare.
- Gör progressionen inom programmet synlig när nya kursplaner tas fram.
- Diskutera kopplingen mellan lärandemål och examination.
- Diskutera arbetsformer inom lärargruppen för att skapa bättre sammanhållning.
- Fundera om antalet studenter är rimligt i förhållande till lärarkollegiets storlek.

3 Kvalitetsaspekt forskningsanknytning

Bedömargruppen finner att ekonomprogrammet vid HiG är forskaranknutet både genom att en stor del av undervisande personal är eller har varit forskningsaktiva, men också genom att litteratur och undervisningsinnehåll till en del är forskningsbaserat. Bedömargruppen anser att programmet har kopplingar mellan utbildning och forskning. Arbetsgruppen uttryckte att lärarna kopplar sin forskning med utbildningen och att programmet vilar på en vetenskaplig grund. Det vore nog för mycket att begära att alla moment i programmet ska vara forskningsbaserade eftersom det är en yrkesutbildning där vissa yrkesfärdigheter bör ingå. Forskningsanknytningen är dock nästan uteslutande lärarfokuserad i Jenkins & Healeys mening och mycket litet studentfokuserad. I självvärderingen lyfts också forskarstudenters insatser för att forskningsanknyta programmet. Det är gott men ansvaret för forskaranknytningen av utbildningen får inte uteslutande vila på forskarstudenterna, som i dagsläget är relativt få. Någonting som vi saknar i det inlämnade materialet är publiceringsstrategier. En diskussion kring dem skulle öka lärargruppens sammanhållning och göra det enklare för studenterna att veta vad forskning inom lärarkollegiet handlar om. Kanske någonting som skulle kunna göras inom högre seminarier?

På skalan informativ kunskapsförmedling – analys – syntes eller skapande av ny kunskap ligger tyngdpunkten, som vi redan har påpekat, på den första delen. Studenterna informeras om lärarnas egen forskning och om forskning inom företagsekonomi. Vissa forskningsliknande aktiviteter förekommer inom ramen för FRAMFÖR-projektet, men ansatsen att skapa ny kunskap, steget från analys till skapande av ny kunskap har inte uttalad plats inom programmet. Skapandet av ny kunskap verkar delvis ske inom ramen för examensarbeten. Bristen på ny kunskap återspeglas i uppsatserna, även om uppsatserna i regel diskuterar relevant tidigare forskning är studierna inte förankrade i aktuell forskningsdiskussion. Det anges att forskningsliknande aktiviteter är datainsamling och analys, men skapandet av ny kunskap nämns inte. Detta återspeglas även i tabellen där flera av kurserna bedöms ha låg grad av "research-based" uppläggning, och de flesta av kurserna har bedömningen "research-led". Research-based uppläggning skulle betyda att studenten är medskapare av ny kunskap, detta skulle öka graden av aktivt deltagande hos studenterna. När det kommer till programmets innehållsliga kvalitet där möjligheten att generera ny kunskap ligger i fokus är kvaliteten bristande.

Den externa granskaren har följande förslag för att utveckla programmets forskningsanknytning, och bedömargruppen delar här granskarens uppfattning:

- utveckla nya bedömningsmatriser för ekonomprogrammet
- utveckla en ny modellstruktur, en rekommendation skulle också vara att uppmuntra till välmotiverade avvikelser från den givna modellen för att ge utrymme för självständighet och kreativitet,
- introducera mer aktuell forskning i undervisningen, alternativt uppmuntra studenterna till att söka ny forskning

Bedömargruppen har blivit tilldelad uppgiften att placera in utbildningsprogrammet i en kvalitetstrappa utifrån sex bedömningskriterier:

- a. utbildningens litteratur och det som förmedlas till studenterna vilar på vetenskaplig grund, ja.
- b. ca 75% av undervisande lärare är forskarutbildade; antalet forskarutbildade är tillfredställande, ja.
- c. utbildningen svarar mot de fyra olika perspektiven på forskningsanknytning som återfinns i Jenkins och Healeys modell – fokus på nedre vänstra, nej
- d. studenterna ägnar sig åt forskningsliknande aktiviteter, nej.
- e. undervisande lärare förmedlar aktuella forskningsresultat till studenterna, ja.
- f. studenterna är aktiva i pågående forskningsprojekt, nej.

Detta innebär att tre av kriterierna för forskningsanknytningen av utbildningen inte får plats inom utbildningen. Bedömargruppen uppfattar det som att det finns goda förutsättningar att utveckla en forskningsanknuten utbildning. Bedömningen är att det finns en god ämnesmässig och vetenskaplig kompetens i lärolaget. Uppfattningen är också att det finns en fungerande forskningsmiljö med ett flertal aktiva forskare. Det tycks också finnas lärolag som kommunicerar kring forskning och dess roll i utbildningen. Stor del av kurslitteraturen är också forskningsanknuten.

Bedömargruppen ser det som att programmet uppfyller minst tre av de sex kriterierna och ska bedömas ha tillräcklig kvalitet, programmet hamnar på Steg 3 enligt skalan. De punkter där vi främst ser möjligheter till utveckling är den fjärde punkten med en mer forskningsbaserad utbildning och den sjätte punkten med studentdeltagande i forskningsliknande aktiviteter. Ur underlaget gör vi bedömningen att dessa två kriterier inte kan anses vara tillräckligt uppfyllda. Bedömargruppen ser möjligheter att i enlighet med tidigare resonemang om profilering mer styra studenterna mot de forskarfrågor, metoder mm som är dagsaktuella och aktuella inom avdelningens forskning. Något som skulle öppna upp för mer påtagligt koppla utbildningen mot pågående forskningsprojekt. Forskningsanknytningen i ekonomiprogrammet uppnår tillräcklig kvalitet.

Åtgärdsförslag:

I arbetet med att se över programmets kurser finns också möjligheter att använda Jenkins & Healeys modell för länkning mellan undervisning och forskning. Bedömargruppens bedömning är att det skulle kunna bidra till att göra det möjligt att mer systematiskt tilldela olika kurser olika roller i arbetet med att ge hela utbildningen en stark forskningsanknytning. Något som i sin tur skulle kunna bidra till att inom programmet få en balans mellan ämnesinnehåll och forskningsinriktade aktiviteter.

Det finns behov av att utveckla forskningsanknytning i utbildningen, speciellt uppmärksamma vissa områden som upplevs svaga i examensarbetena: ensidig metodanvändning, slavisk struktur och bristen av originell ny kunskap.

Det verkar finnas behov av att uppmärksamma former för att göra vetenskaplig analys, speciellt med en kritisk ansats. Vidare, att mer naturligt få forskningsfrågor länkade mot

både examensrättigheten och mot ämne. Det finns möjlighet att uppnå ökad kunskap och färdighet kring att kunna kritiskt granska använd metod i relation till valt vetenskapsideal. Det finns även möjligheter att arbeta mer med att utveckla ett akademiskt språkbruk.

Arbetsgruppens förslag till kvalitetshöjande åtgärder i sin tur är:

- Systematiskt integrera nya forskningsresultat/nya publikationer i utbildningen.
- Systematisera hur forskningen integreras i utbildningen, t.ex. genom att forskningsaktiva lärare kommer in på kurserna och håller föreläsningar om sin forskning eller genom att publikationer från forskningsaktiva lärare systematiskt listas som kurslitteratur.
- Skapa ett avdelningsinternt forum för spridning av aktuella forskningsresultat publicerade av avdelningens medarbetare.
- Att utveckla former för avdelningens doktorander att involveras mer genomtänkt i undervisningen. Detta kan göras naturligt i samband med att programmet får ett "hantverksspår", där studenterna löpande och successivt tränas i genomförandet av empiriska undersökningar och rapportskrivning/artikelskrivande. Dessa moduler skulle kunna ledas av avdelningens doktorander, som då får en särskild roll i utbildningen.
- Systematiskt låta avdelningens professorer möta studenterna redan på A-nivå.
- Utöka antalet forskningsliknande aktiviteter i undervisningen och i examinationen.

Bedömaregruppen anser att åtgärderna, när de genomförs, höjer kvaliteten i ekonomiprogrammet.

Forskningsanknytningen i utbildningsprogrammet är: Tillräcklig

4 Kvalitetsaspekten tillämpbarhet

Ekonomprogrammet vid Högskolan i Gävle är brett, lärarna har den kompetens som krävs för att ge programmet. Att få anställning efter avslutad utbildning i företagsekonomi verkar vara relativt lätt. Kursplanerna har arbetslivsanknytning, de anknyter till arbetslivsfärdigheter och leder till generiska förmågor. Dock är det ofta passiva verb som kännetecknar kursplanerna: studentens uppgift är att inhämta befintlig kunskap.

När det gäller tillämpbarhetsaspekter inom programmet så fungerar inte utbildningsrådet. Det finns inte mycket samarbete med omgivningen inom programmet utöver FRAMFÖR-projektet och examensarbeten. På grund av bristande samverkan är det svårt att veta vilken syn yrkesrepresentanter har på ekonomprogrammet. Under dialogmötet lyftes det upp att programmet befinner sig i en förändringsprocess: gamla kursplaner fasas ut och nya införs. Lärarkollegiet har identifierat en faktor som är hämmande för förändring: den rådande administrativa kulturen inom akademien och högskolan. Alumni verksamheten har fungerat förut väl, men har gått på sparlåga på sistone.

Det finns en viss grad av internationalisering inom programmet. Internationellt aktiva forskare undervisar inom programmet. Bedömarens syn är att graden av internationalisering bör utökas. Det finns medvetenhet om detta i lärarkollegiet. Ovan har vi berört värderingar och förhållningssätt och konstaterat att ekonomen bidrag till samhällsutveckling och samhällets värdeutveckling är någonting som inte diskuteras inom programmet. Inom detta område ser bedömarens viktiga utvecklingsmöjligheter; ekonomer och ekonomistudenter medverkar inte inom vakuüm. Bedömarens anser att marknads kvalitet är tillfredsställande till en viss grad, det är framför allt inom nationell och internationell samverkan som utvecklingspotential finns.

Bedömarens ska bedöma var utbildningsprogrammet, med anknytning till dess tillämpbarhet, kan inplaceras i följande trappa (Figur 5), utifrån sex bedömningskriterier:

- Undervisande lärare, ordinarie eller gästlärare, har professionskompetens som berikar utbildningens tillämpbarhet – Ja
- Utbildningen utformas och anpassas som respons på extern part eller omgivande samhälle – Nej
- Efter avslutad utbildning har studenterna fått generiska förmågor som kommer till nytta i yrkesliv eller annan tillämpning efter studierna – Ja
- Efter avslutad utbildning har studenterna fått yrkesspecifika förmågor som kommer till nytta i yrkesliv efter studierna – Ja
- Studenterna har hög anställningsbarhet, goda möjligheter till fortsatta studier eller liknande efter avslutad utbildning – Ja, delvis osäker
- Utbildningen är integrerad med verksamheter utanför lärosätet genom verksamhetsförlagd utbildning eller på andra sätt - Nej.

Enligt skalan hamnar ekonomprogrammet på Steg 4, det finns bra djup och bredd inom programmet: fyra bedömningskriterier är tillfredsställda. Tillämpbarhet uppnår hög kvalitet.

Det verkar finnas goda förutsättningar för att utveckla programmet vad gäller tillämpbarhet, till exempel är lärarunderlaget gott och ämnet väl förankrat i aktuell forskning.

Bedömargruppen ser också utvecklingsmöjligheter vad gäller att få studenter och externa representanter mer aktiva i diskussioner om innehåll och utveckling av programmet. Något som skulle kunna ge input till diskussioner om hur ekonomprogrammet mer tydligt skulle kunna tillgodose behov hos arbetsgivare och studenter. Bedömargruppen anser att programmet skulle kunna utvecklas vad gäller tillämpbarhet och bli mer attraktivt för vissa verksamheter genom en starkare profilering.

Bedömargruppen ser också möjligheter i att mer tillsammans med andra aktörer med intresse för utbildning i socialt arbete verka för att öka masterutbildningens attraktionskraft. Vad tillför utbildningen för mervärde? Vilken utbildning bör framtidens ekonomistudent få?

Tillämpbarheten i utbildningsprogrammet är: Hög kvalitet

5 Avslutande text

Här ger bedömargruppen sin syn på ekonomprogrammets kvalitet, en viss helhetssyn har tillämpats. Helhetssynen innebär att de olika kvalitetsaspekterna samspelar och bygger upp programmets form och innehåll. De identifierade höga kvalitetsaspekter ligger i programmets bredd och lärarkollegiets kompetens. Brister ligger i den formella strukturen av programmet, dvs. hur arbetet med programmet har organiserats och hur det bedrivs. Det är inom den formella sidan av programmet som kvalitetshöjande åtgärder bör i första hand sättas in.

När det gäller kvalitetsaspekten måluppfyllelse är bedömargruppens bedömning bristande kvalitet. Bedömargruppens uppfattning är att detta hänger ihop med brister i lärarkollegiets arbetssätt och organisering. Arbetet i lärarkollegiet bör organiseras på sådant sätt att hela lärarkollegiet blir involverad i planeringen, genomförande och utvärdering av kurser och programmet i dess helhet, samt samverkan med utomstående avnämare och aktörer.

När det gäller kvalitetsaspekten forskningsanknytning är bedömargruppens bedömning tillräcklig/tillfredställande kvalitet. Lärarna är forskningsmeriterade, det finns en viss koppling inom programmet mellan forskning och utbildning. En kvalitetshöjande åtgärd är att ge utbildningen större forskningsanknytning utifrån lärarnas kompetensområden.

När det gäller kvalitetsaspekten tillämpbarhet så uppnår programmet, trots vissa brister, hög kvalitet.

Bedömargruppens uppfattning är att sammanlagt har ekonomprogrammet vid Högskolan i Gävle tillfredställande kvalitet.

Förslag på åtgärder för kvalitetsutvecklingen av Ekonomprogrammet:

- relationen mellan examensmål, lärandemål och examination borde bli tydligare
- lärolaget borde bli mer integrerat och sammanhållet
- förtydliga examinatorns roll i kurserna
- progression borde skapas inom programmet
- samarbete mellan lärare borde tydliggöras
- metoder och praktiska färdigheter borde lyftas fram i programmet
- utred varför inte fler studenter tar examen och utarbeta en strategi för att öka genomströmningen.
- flytta mer av aktiviteterna från att vara lärarledda till att bli studentfokuserade.
- ge en ordinarie lärare till uppgift att planera en forskningsstrimma med forskningsaktiviteter för studenterna
- bättre integration mellan forskning och utbildning
- mer av forskningsliknande aktiviteter

Se över kursutbud i syfte att åstadkomma en tydlig progression i programmet gällande olika examensmål och på så vis en tydligare profil. Ett arbete som behöver utgå dels från examensmålen för ekonomutbildningen. För att kunna säkra måluppfyllelse i enlighet med båda dessa ramverk är bedömargruppen av uppfattningen att

- kurser inom programmet tilldelas tydliga roller/lärandemål kopplat till en idé om hur programmet ska fungera som en helhet
- en profil behöver formas från egna resurser, gärna med studentdeltagande i utvecklingsarbetet. Bedömargruppen uppmuntrar till en ambition att bygga nätverk med olika aktörer för att få bra input till arbetet med att forma en profil för programmet.

Betänk genomströmning av studenter i arbetet med omformning av programmet. Nuvarande program har ett gott söktryck men det går att uppfatta det som att det finns problem med låg genomströmning. Det finns säkerligen flera olika faktorer som påverkar genomströmningen där flera är svåra påverka som enskilt lärosäte. Bedömargruppen vill ändå uppmana till att mer kartlägga motiven till avhopp och att i utvecklingsarbetet verka för att hantera dessa motiv. Inte minst ser vi det som viktigt att betänka pedagogiken i programmet.